

Треба зазначити, що в останнє десятиліття активно відроджується роль рушників, вони продовжують своє життя в сучасних обрядах. Центрами створення рушників сьогодні є Черкаси, Полтава, Опішня, Решетилівка.. Переосмислюючи традиційні форми орнаментики, майстри свідомо урізноманітнюють орнаментальні мотиви. Адже основне їхнє завдання – створити емоційний образ, символ врожаю, родючості, гімн праці.

Отже в сучасній українській культурі рушники продовжують зберігати ритуальне й побутове призначення. Сучасні митці і по сей день вивчають традиції української вишивки. Переосмислюючи відомі форми орнаментики, вони шукають і тематичні мотиви, прагнуть в образній формі відтворити наше сьогоднішнє. Найбільш цікаві рушники набувають монументально-декоративного звучання, перетворюються на тематичні полотна для окраси громадських інтер'єрів. Тож є сподівання, що цей аспект української історії з часом не тільки не зітреться з нашої пам'яті, а навпаки стане цікавішим, якіснішим та яскравішим.

Маліков В. В.
НТУ «ХП»

ПАТРОНАТНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

З огляду на складний і неоднозначний характер соціальної взаємодії в сучасній українській культурі актуалізується потреба у зверненні до досвіду попередніх поколінь українців у регулюванні цієї сфери. Тому метою дослідження обрано визначити, в яких сферах, в яких формах, ким і стосовно кого проявлялася соціальна опіка, зокрема патронатні відносини, українського селянства другої половини ХІХ – початку ХХ століть.

За умов переважного абсентеїзму поміщиків у соціальному житті села пореформеної доби функцію піклування про вразливих членів громади перебирає на себе заможна частина селянства. Однак за спостереженнями дослідників допомогоюобмінні відносини між приблизно рівними селянськими домогосподарствами заступають відносини патронатні. В останніх заможний селянин кредитує біднішого, який потрапив у скруту. Та повернення позики з відсотками у грошовій формі чи відробітками, ставить бідного в ще більш скрутне й залежне від патрона становище. Борги стають хронічними, а звернення за допомогою – невідворотним.

І сама громада проявляла піклування про слабких і знедолених своїх членів. Тож приказка: «Громада – великий чоловік» набуває сенсу й у контексті патронатних відносин. Саме громада опікувалася майновим станом і збереженням спадку сироти, здійснювала нагляд і скеровувала життєвим шляхом. Селянські громади із певним господарським значенням скотарства наймали пастухами переважно літніх людей, а підпасичами – підлітків, зокрема сиріт. Таким чином останні забезпечувалися визначеним утриманням та майже повсякчасним доглядом, залучалися до праці.

Однією з форм опіки над сиротами та дітьми з бідних сімей була віддача їх громадою в учнівство до ремісника. У процесі кількарічного навчання дитина жила й харчувалася в ремісника, засвоювала не тільки професійні вміння, але й сімейні ролі та домашні заняття. По закінченню навчання ремісник видавав своєму учневі певні кошти й одяг, що вкупі з освоєними навичками дозволяло почати самостійне господарювання. Господар міг так само посприяти укладанню шлюбу відданої до нього в найми сироти.

Звичаї взаємодопомоги (помочі) актуалізувались у випадках стихійного лиха, окремих трудомістких робіт, які вимагали одночасної короткострокової праці значної кількості людей (підняти сволок, валькувати хату і т. і.). За звичаєм «вдовиного плугу» селяни, впоравшись з власною оранкою, відправлялись зорати поле вдовиці. Літні люди, які не могли вже самостійно вести власне господарство і не мали у сім'ї здатних це робити використовували інститут приймацтва.

Піклування про знедолених, бідних членів громади проявляється й у звичаях спадкування. Зокрема, на Слобожанщині вдовиця, яка знову виходила заміж, отримувала у спадок частину, а то й усе майно покійного чоловіка. Однак, якщо сім'я останнього була бідною, то їй віддавали тільки придане і те, що вона сама набула за першого шлюбу. Таким чином, громада надавала пріоритетне право спадкування економічно слабшій, соціально вразливішій стороні. Тож, якщо вдовиця мала житло у нового чоловіка, то двір вона залишала бідним родичам колишнього чоловіка. Або ж, якщо у померлого чоловіка не було інших спадкоємців, то двір переходив до громади, яка віддавала його тому з односельців, котрий не мав осілості.

Таким чином, в пореформеному селі патронатні відносини відігравали одну з ключових ролей в господарській та соціальній сферах, сімейних, майнових та владних взаєминах українців. Соціальна опіка над економічно вразливими сиротами, вдовами, бідняками, людьми похилого віку та з обмеженими фізичними можливостями виявляється фундаментальною цінністю української селянської громади. Формами піклування громади над слабкими її членами були звичаї помочі на безоплатній основі, приймацтво, учнівство, пріоритетне право спадкування, доступ до нескладних, хоча й з малою платнею, робіт, позики, виховання сиріт в опікунів до повноліття.

Мартиросян О.

ХНУ ім. В.Н. Каразіна

МИСТЕЦТВО ПЕРФОРМАНСУ: ПОЗИЦІЯ ГЛЯДАЧА В ІНТЕРАКТИВНИХ МИСТЕЦТВАХ

Інтерактивне мистецтво не має єдиного, чітко окресленого початку. Дослідники, які намагаються скласти перелік його фундаментальних рис і сформулювати визначення, наштовхуються на проблему надто великої кількості та різноманітності явищ, що складають цей феномен.

Предметом уваги нашого дослідження буде комплексний процес